

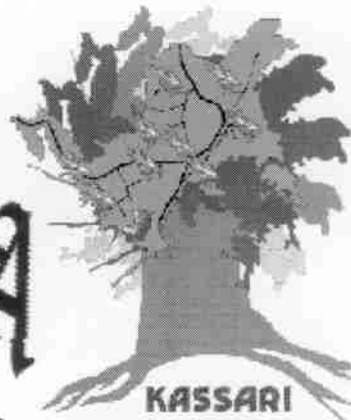

KASSARI
HARIDUSSELTS

KASSARI

Nr 13

Mai 2003

KASSARI
HARIDUSSELTS

Marie Under
Kunstnik Eve Viidalepp,
maalitud 2003. a
Originaal asub Kassari
raamatukogus

Mu kevad

Marie Under

Mu kevad algab peale jõulu juba:
neist päikesekiirtest oli ammu puudu,
mis vargsi poevad läbi härmas ruudu,
kus kurb ja pime ootamas mu tuba.

Te olge tervitet, et läbi tuisu, lume
ja kurja rahepilve nõnda vara
mu üles leidsite, mu pilgu valgus-ara;
ja tänavhallusele lõite rõõmsa jume!

Mu meel läeb härdaks, niiskust nõrgub laugel:
õrn aimus küllusest, mis küll veel kaugel,
kuid mida oodata ja antud lootus.

Vist elus kaunimat ei olegi kui – ootus,
sest suveettevalmistusi juba algan
ja talve tulisemalt maha salgan.

KASSARI HIIEMETS

U. Kesler

Haide-Ene Rebassoo raamatus "Hiiumaa floora ja selle genees" (ilmunud 1967. aastal) on 121. leheküljel kirjutatud: "Ka Kassari on kuulus hiiemetsade poolest (Eisen, 1920)."

Sama raamatu 123. leheküljelt loeme: "Hanikatsi laiul on praegu ainsana säilinud osa väärislehtmetsast, kuna laid on peaaegu asustamata ning Kassari mõis, kellele laid kuulus, hoidis oma metsi heaperemehelikult (ka Kassari saarel säilis kuulus hiiemets kaua)."

Kassarist pärit rahvaluulekoguja Friedrich Villem Vahe (15. I 1874-20. II 1965) üleskirjutatud ja 1895. aastal Matthias Johann Eisenile saadetud pikemat rahvajuttu "Hiieneitsid" abiks võttes saame mõningase ülevaate Kassari hiiemetsast.

See mets asus Kassari saare põhjaosas, vastu Vaemla mõisat, ja täitis ka keskmist saareosa. Metsas kasvasid põlised tammed.

XIX sajandi alguses on suur jagu hiiemetsast, mis mitusada aastat täielikus uhkuses saart ehtinud, ära hävitatud. 1890. aasta paiku olnud veel üksainus tamm mälestuseks jäänud. 1805. aastaks olnud seegi kadunud.

Möödunud sajandi lõpul oli hiiemetsa mälestuseks Kassarisse järele jäänud üks popsipere, mida Hiieteeks kutsutud. Õigemini öeldes oli see Hiietee hiiemetsast läbikäinud tee mälestuseks.

Ajakirjas "Eesti Loodus" nr. 10 on 1972. aastal avaldatud Haide Rebassoo kirjutis "Lääne-Eesti tamme-puisniidud". Siit saame teada, et üks tamme-puisniitudest asub ka Kassaris Esikülas. Selles puisniidus on kirjutise autori andmetel puid 7, põõsaid 6 ja rohttaimi 66 liiki. Kokku on Esiküla tamme-puisniit oma 79 liigiga teiste Hiiumaal nimetatud tamme-puisniitude seas esikohal.

Ka perekonnanimi Tamm on Kassaris säilinud tänapäevani.

Ajalehest "Nõukogude Hiiumaa", 5. sept. 1974.a.

2002 AASTAL ILMUNUD HIIUMAAGA SEOTUD RAAMATUID.

1. **"Hiiumaa ringteed"** – Vello Kaskor. Kui mandril mingit teed käima hakata, võid jõuda Vaikse ookeani äärde või India ookeani äärde või kuhu iganes. Väikeste saarte omapäraks on, et teed ja maanteed moodustavad ringe ja nii saab igat saare teed mööda rännates lõpuks algpunkti tagasi, alustamaks uut retke uutes maastikes, et taas naaseda alguspunkti ja alustada uut teekonda...
Hiiumaa vaatamisväärsusi tutvustav raamat on ilmunud jaanuaris 2003. Raamat kirjeldab 185-st Hiiumaa asumist 123, kõneldes nii loodusest kui ajaloolistest vaatamisväärtustest, jutustades legende ning anekdoote ja tutvustades kohalikke aadliperekondi, pastoreid, koolmeistreid ja teisi Hiiumaal tähtsat rolli mänginud tegelasi. 216 lehekülge, 57 fotot, 6 kaarti.
2. **"Hiiumaa heegelpitsid"** – Valik vahe- ja äärepitse Hiiumaa Muuseumi kogust. 60 leheküljel 62 pitsimustrit. Koostanud Margit Kääramees. Müügil Hiiumaa Muuseumis ja käsitööpoodides.
3. **"Nad tegid toad tuule pääle, elud ilma ääre pääle..."** – toimetaja Helgi Põllo. Lood Hiiumaa Kõpu poolsaare inimestest, paikadest, sündmustest ja isesugustest juhtumitest. Hea ja muhe lugemisvara nii hiidlasele kui Hiiumaa sõbrale.

4. **“Lääne-Eesti saared”** - Urve Kirss. Reis läbi Lääne-Eesti saarestiku. Koos rohke pildimaterjaliga reisijuht Vormsi, Hiiumaa, Saaremaa, Ruhnu, Muhu saare vaatamisväärsuste kohta. Saadaval eesti, inglise, saksa ja soome keeles.
5. **“Kodumaa käpalised”** – Tiiu Kull, Taavi Tuulik. Selles raamatus kirjeldatakse 36 Eestis praegu looduslikult leiduvat käpaliste e. orhideeliste liiki. Värvilistele fotodele on lisatud ka levikukaardid. Enamus orhideeliike kasvab ka Hiiumaal.
6. **“Saared, inimesed, sillad”** – Jan Burian. Tsehhi kirjanik Jan Burian heidab sügava sisemaalase pilgu meie saartele ja näeb meie inimesi sootumaks teise nurga alt, kui me ise seda teeme. Raamatukese lisavõlu on selles, et teejuhiks saartel ja seega ka reisiraamatu siduvaks tegelaseks on teine kirjanik – Hiiumaal elav poetess Ave Alavainu. Saadaval I-punktides ja “Magnuse” äris.
7. **“Pikk hoojooks”** – Agu Tammeveski, jutte aastaist 1986-2001. Vene kroonus trummimehena teeninud ja ookeanilaevadel kokana töötanud aastate järel sai Agu Tammeveskist metsamees ja kirjanik. Alguses varjus autor Indrek Klaasi nime taha. 1986.a. võitis jutustus „Õhk“ „Vikerkaare“ jutuvõistluse. „Sipelgate universum“ pälvis 1999.a. August Mälgu novellipremia. Käesolev jutukogu sisaldab muuhulgas ka neid, auhinnatud proosapalu.
8. **“Põllumajandusreformide ja – poliitika peegeldused Hiiumaa põllumajandusmaastikel 1850-2000.** – Kristiina Hellström. Doktoriväitekirj, kaitsstud Rootsi Põllumajandusülikoolis, Maastikuplaneerimise Instituudis Alnarpis 2002.aastal. Raamat kaitseb Hiiumaa maastike muutusi peamiselt 20 sajandil ja on illustreeritud paljude jooniste ja fotodega. Maastikku on jätnud oma jäljed nii meie heitlik ajalugu, põllumajandusreformid ja –poliitika, kui iga üksiku taluniku tööd ja tegemised. Raamatut võib soovitada inimestele, kes huvitub Eesti ja Hiiumaa lähiajaloost maastikulises perspektiivist vaadatuna.
Võimalik osta autorilt: kristiina.hellstrom@mail.ee

MÄRKMEID EESTI TALU ELUST SAJANDITE VAHETUSEL

Toomas Pill

Andrus Nittimi kirjeldused lähevad igati ühte August Pilli omadega, kuid tingitud tema isatalu asukoha soisest maapinnast Kassari saarel, oli vajaliku elatise teenimine veel suuremate raskustega seotud. Võõrast tööjõudu ei olnud, talutöö tehti oma perega. Tihtipeale ei tulnud toime üksnes põllutöö ja karilooma saadustega. pidi veel muid töid kõrvalt tegema: “isa (Ville) oli küla tisler - puusepp. Tegi mööblit, uksi, aknaid, regesid ja vankreid.” Töökoormusele vaatamata oli 3 korda 3 aastat Käina vallavanem ja 3 aastat Käina valla kohtunik. Autori esivanemad olevat “tulnud Õunakust, see on Hiiumaalt otse Kassari vastast, mida lahutas umbes üks kilomeeter madalat vett, mis suvel kuival ajal ulatas veidi üle põlve, kuid sügistuulte ja kõrgvete ajal kuni 5-6 jalga. Kõva liiva põhi võimaldas vankritega läbisõitu, sest sillaühendus puudus... mõnikord heinateo ajal kõrgvee ajal seisnud naised vankris püsti ja hoidnud leivapätse ja muud vett kartvat toitu peapeal, kuna mehed hobuste seljas või ujudes sügavad kohad ületasid. Esimene kivisild ehitati suure nälja aastatel 1862-

1865, kui vene kroonu saatis nälgivatele saarte elanikele vilja tingimusel, et vilja eest tehakse üldkasulikke tööd”.

Nittim rõhutab eriti sooheinamaade vaesust: “Kassari saar oma väiksuse ja peamiselt kruusa seljandiku tõttu ning vesise liivase karjamaaga andnud loomadele küllaldaselt heina. Nii siis olid ka kõigi talude heinamaad Hiiumaal enamuses madal soomaa ... oma kareda kõva sooheinaga. Heinamaad enamuses niideti üle aasta, nii öelda jäeti “kulusse” umbes pool kehvema kasvuga alast. Järgmisel aastal oli kuluheinamaa niitmine palju raskem, sest eelmisel aastal kasvanud rohi oli veel kuivanult püsti ja nõudis teravat vikatit ja tugevamat lööki. Kuid heina väärtus looma toiduks oli halb... Vihmasel aastal oli heinamaa nii pehme, et ei kandnud hobust ja niidu ajal sulpsasid alati vees. Kuna veekindlad saapad olid mõeldud kalameestele, siis heinalised kandsid nahkpastlaid ja õhtul olid jalad kogu päevasest vees olekust valged ja tursunud.” Sääsed olid suureks nuhtluseks sooheinamaadel: “kuna sääsevõrgud olid tundmata, siis magati kas küünis või väljas värskest niidetud heinal põõsa ääres, mässides end teki sisse... Tüdrukud aga kurtsid, et päeval palavus ja parmud, öösel sääsed ja poisid”.

Karjapoisi põlvest kirjutab ta järgmist: “Karjapoisiks sai iga poiss, kui ta oli kuus või seitse aastat vana, olenedes sellest, kas tal vanemat venda oli. Kaheksa, üheksa aastane poiss, kui tal oli noorem vend rakendati juba talutöödele ... isa kasvas loomade söödaks palju peete, naereid ja loomaporgandeid... kui need maast tärkasid ja olid veel kahelehlised, tuli neid harvendada... seda tööd tuli ridade vahel käpuli roomates teha. Vasak käsi toetas maale, paremaga tõmbasid üleliigsed ülesse, õhtuks olid põlveotsad kriimustatud ja vaakkäe ranne paistes, kuid kaevata polnud kellelegi, sest töö tuli teha. Igal hommikul mõõtis isa mulle maatüki, mille pidid päeva jooksul korda tegema”.

Romantilise “kuldse” karjapoispõlve kohta ütleb autor järgmist “Ilusatel kevadistel päikesepaistelisel soojadel ilmadel oli jah elu “kuldne”. Vaata, kuidas aega mööda saata, jookse mere ääres vees ... ujuta laevu või viska lutsu. Kuid mis sa teed tuulise ja vihmase ilmaga? Vihmakindel karjasekuub oli tundmata. Võisid küll võtta mõne täiskasvanu kuue kaasa, kuid see ligunes läbi ja läks raskeks kanda. Kükita kaljurahnu ääre alla tuulevarjus”.

Isa oli spartalikult range laste kasvatamises. “Ükski poiss ei saanud enne kinga või muud jalanõud jalga kui ta oli kaheksa aastane. Talvel jooksin lume sees nii kaua kui jalad hakkasid kipitama ... Nohu, kõha oli meie maja poistel tundmata kuni koolieani”.

Andrus Nittim räägib kuidas 1888. aastal tema isa Villem ehitas “senise suitsutare asemele moodsa suurte akendega elumaja. Tol ajal olid veel kõik elumajad korstnateta ja ainult üks väike aken. Inimesed kartsid talvekülma ja hoidusid akendest kui ka korstnast”. Tema isa Tõnis hoiatas teda: “Poeg, sa külmetad surnuks oma noore naise ja tulevase lapse”, kuid Villem jäi oma otsuse juurde... Seega tuli Kassari saarele esimene talumaja kuue aknaga, korstnaga, leivaahju, keedupliidi ja pika soojamüüri, mis ühtlasi jagas elutoa kaheks. Kui talvel kange külmaga, -20

kuni -25 C, naabrid tulid vaatama, kas Laasi inimesed on kõik surnuks külmunud, leidsid nad eest valgust täis oleva sooja elutoa. Ja imestasid selle üle, et nende tubade soojendamiseks oli küttepuid palju vähem kasutatud kui suitsutaredes. Suitsutare kütmisel tuli ju toauks lahti hoida, et mitte suitsu sisse lämbuda. Häbelikult ja tasapisi hakkasid hurjutavad naabrid oma suitsutaresid järgmisel kevadel ümber ehitama või päris uusi ehitama”. Siinjuures võib mainida, et Aino Kallas, retkel Saaremaal, kirjeldab üksikasjalikult just üht niisugust suitsutaret “Sõrve elava liiklemisega maantee lähedal” (Päevaraamat II, lk 31-2), mis tema arvates oli säilinud algelisel kujul “mitte kehvuse ega puuduse pärast, vaid omanike talupojahukuse tõttu”.

Andrus Nittim toob lisaks mõnd-teist huvitavat Hiiumaal tema lapsepõlves käibel olevatest kommetest. Imikud hoiti kuni kolme kuuni “kurikus”. Kurik oli lapergune puunui umbes 50cm pikk, 12 lai ja 4 paks, linase pesu pehmeks kloppimiseks ja hõõrumiseks “Nii siis vastsündinud laps pandi mähkmetesse, tõmmati jalad sirgu, käed sirgelt mööda külge, mähiti

siis erilisse linasse ja lina ümber võruti ca 10cm laiune mähkmepael, jättes ainult pea välja, nii siis nägigi laps kui kurik välja – milline piin lapsele! Ei mäleta, kuid eks tegin ka selle läbi!” Autor räägib veel kuidas naabertalu maa peal olnud põline tammik, “mida kutsuti “hiie kopliks”, kus olla veel salaja ebausku kommete järgi tamme alla vaimudele andeid, toiduaineid jõulu öösel viidud”.

Loodan, et need katkendid August Pilli ja Andrus Nittimi lapse- ja noorepõlve mälestustest annavad meile pildikese eesti talurahva elust ajastul, mis on meist nüüd juba kauges minevikus. Võin siinjuures meelde tuletada, et Eesti Arhiiv Austraalias on ülimal määral huvitatud sellistest memuaaridest. Need on ju kõik killud suuremast mosaiigist, mida nimetame ajalooks.

Ajalehest “MEIE KODU”, 28. märtsil 2001.a

**Kallist naabrinaist
LINDA KERSENT
õnnitleb 60. sünnipäeval
Kassari seltsimaja pere**

TEADE

Mõisa poe juures alustab tegevust laupäeval, 17. mail **SUVETURG**. Kauplejaid on oodatud kõigil nädalapäevadel. Kes ise ei soovi kaubelda, võib kauba müügile anda Piret Tammele (telefon 97-171).

Müük toimub igal kolmapäeval ja laupäeval kell 10.00-14.00

HEA LUGEJA, TUBLI KASSARI INIMENE!

Teie ees on Kassari saarel elava kogukonna arengukava lähimaks ajaperioodiks aastani 2005 ja visioon kaugemaks tulevikuks aastani 2015. See on koostatud saare inimeste omaalgatuse korras oma tuleviku kujundamise eesmärgil. Kajastades Kassari saare tänast tugevust, on arengukava mõeldud vaatama tulevikku, et äratada huvi meie võimalikes külastajates, siia elamaasujates ja siia investeerijates – sihiks on siinse elutegevuse hoogustamine, mitmekesistamine, elujõulise inimtegevusega saare maine kujundamisel.

Arengukava on see dokument kus kõik meie mõtted kirja saavad, et kaitsta oma huve. Arengukava pole lõplik, seda saab igaüks täiendada ehk on mingi eluline asi jäänud kirjapanemata, teeme seda siis nüüd. Kuigi arengukava on muutuv dokument on kogukonna tähtsamaks sihiks ikkagi tasakaalustatud ja loodussäästliku elu jätkumine Kassari saarel.

Edasine plaan on **01.juuliks** kokku korjata kõik Teiepoolsed ettepanekud ja täiendused, et arengukavasse samal kuul sisse viia. Augustis on soov tutvustada arengukava Käina Vallavolikogu komisjonidele ning septembris loodame arengukava kinnitamist volikogus, et Kassari piirkonna arengukava saaks osaks Käina valla arengukavast.

Palume tagastada allkirjastatud ettepanekute leht isegi siis kui Teil ettepanekuid, täiendusi ei ole, sellega väljendate oma nõusolekut/tutvumist käesoleva arengukavaga. Arengukava on võimalik lisaks saada Kassari raamatukogust.

ALLKIRJASTATUD ETTEPANEKUTE LEHED PALUN TAGASTADA 01.JUULIKS 2003.A. KÜLAVANEMATE KÄTTE;

ORJAKU – AIVAR KÄÄRAMEES 97151
KASSARI – TIJU KOPLI 97141
ESIKÜLA – RAUL ELMI 97167

Võimalus on tuua ettepanekute lehed ka Kassari raamatukokku E, K 9-19 Heli Tuisk; Mõisa poodi, Hiiumaa Muuseumisse Kassaris – Merike Niimann. Juhul kui Te ei ole seda teinud, tuleb Teie külavanem ajavahemikul 01 juuli – 15.juuli ettepanekute lehele järele.

KASSARI TULEVIKUPILT

Missioon

Kassari kogukonna missiooniks on omaalgatuse edendamine ja kohaliku vastutuse võtmise kaudu saare kui kogukonna demokraatia ning elu- ja majandustegevuse kooskõlastatud arendamine.

Visioon - Kassari saar aastal 2015

Kassari saarel on taastatud iseloomulikud avatud rannaniidud. Kassaril on hooldatud puisniitudega maastik koos piirkondlike sümbolitega. (Korrastatud Kassari mõisa süda, Sääretirbi puhkeala, toimiv Orjaku sadam)

Saarel on inimesesõbralikuks ja keskkonda säästvaks arendatud täiuslik infrastruktuur hajutatud ja loodusesse sobitatud tootmishoonetega, uuendusmeelse ja kompetentse tööjõuga ning tuntud kohalike toodetega elujõuline ettevõtlus (tervisetooted, unikaalne käsitöö, maagilised ja suveniirtooted jne.).

Eeskujulikult on korraldatud ja kohalikku ellu sobitatud aastaringne puhkemajandus (tervise- ja taastusravi keskus, Kassari otsast Orjaku sadamani harrastuslik kalapüük ja veesportialad, ümber Kassari paadimatkad ja matkarajad, jalgrattateed, ratsa- ja golfiväljak jne.).

Iga Kassari pere tunneb end traditsioonilises järjepidevuses turvaliselt ja sotsiaalselt kaitstuna, noorperede ja laste arv kasvab. Kogukonnasisesed suhted on üksteist mõistvad ja arvestavad, valitseb koostöö ja ühistele eesmärkidele pühendumise vaim.

Väljaspoole paistab eneseteadev ja ennast usaldav, mõõdukas ja kombekas, avatud ja külalislahke Kassari kogukond.

Visiooni saavutamise kriitilised edutegurid

Käina valla arendusdokumentide koostamine

Kassari Haridusselts jätkusuutlikkuse tagamiseks Kassari saarel seisab hea Käina valla üldplaneeringu, jäätmekäitluskava, mitmeaastase finants-majandusplaani, avalike teede kindlaksmääramise ja uue arengukava koostamise algatamise eest.

Koostöö edendamine

Arendatakse edasi Kassari saare külade omavahelist koostööd ning koostööd Käina valla ja Hiiumaa teiste piirkondadega. Osalemine B7 Läänemere saarte koostöös.

Uue ettevõtluse ligimeelitamine

Uue, loodussõbraliku ettevõtluse tulemiseks võimaluste loomine ja siinsete võimaluste aktiivne tutvustamine ning selle sidumine kohalikke ressursse väärtustava ettevõtluse arendamisega.

Investeeringute suunamine haridusse

Noorte sidumine kodukohaga läbi stipendiumide ja muude toetavate meetmete (näiteks 1999. aastal loodud Eesti Rahvuskultuurifondi Lepa Anna Sukasääre nimeline allfond).

Süsteemaatilise täiskasvanute koolituse korraldamine

Aastaringse, koostöövõrgustikule rajatud ja kohalikku spetsiifikat arvestava täiskasvanute koolituse korraldamine olemasolevate ruumide baasil.

Kohaliku demokraatia aktiveerimine

Külainimeste suhteliselt suure aktiivsuse toetamine ja tagamine külavanemate ja Kassari haridusseltsi koostöös.

Keskkonnaalase töö tähtsustamine

Jäätmeäitluskava kui arendusdokumendi väljatöötamise algatamine, mahepõllumajanduse piirkonna kujundamine .

Ääremaastumise vältimine

Ääremaa tekkimise vältimine külaelu, Kassari küla üldise edendamise ja koduettevõtluse kaudu s.o. kodu ja isikliku kinnisvara baasil pidevalt või hooajaliselt kindla või varieeruva nomenklatuuriga toodetavate kaupade ja teenuste äri (ravimtaimede kasvatamine, lammaste ja lihaveiste kasvatamine, majutusteenus, suveniiride müük, infotehnoloogiline kaugtöö jne).

Saare aktiivne reklaamimine

Saare maine teadlik kujundamine, esitlusmaterjalide koostamine, sümboolika ja atribuutika väljatöötamine. Kõige selle ja selle kaudu Kassari aktiivne reklaamimine ehk positiivse tuntuse suurendamine.

Kogukonna elujõulisuse näitajad ja loodetavad tulemused

Loodetavad tulemused	Kriteeriumid	Praegune tase	Eesmärgitase aastaks 2007
Saare kogukonna elujõulisus	Elanike arv	312	330
	Noorte arv (18 a. ja nooremad)	69	83
	Noorte osakaal %	22,4	25
	Eakate arv (63 a. ja vanemad)	55	55
	Noorte osakaal %	22	25
Majanduse areng	Tööealiste arv	188	192
	Tööealiste osakaal %	60	58
	Tööga hõivatute arv	134	182
	... ja osakaal tööealistest %	71	95
Demokraatia areng	Valimisealiste arv	243	247
	Kohalikel valimistel osalenute suhtarv %	60	70
	Parlamendivalimistel osalenute suhtarv %		
	Külavanemate valimistel osalenute suhtarv %	98	98
	KOV volikogus ja komisjonides osalejate arv	6	7
	EL-ga ühinemise alasel hääletusel osalejate suhtarv	-	2003.a:
	Leibkondade osavõtu aktiivsuse suhtarv kohalikest aruteludest %	27	
Harituse areng	Kõrgharidusega inimeste arv	27	33
	... ja nende osakaal %	8,7	10
Informeeritus	Avalike teabepunktide arv	1	2
	Internetiühendused peredes	ca' 20	Mitmekülgne
	Kohaliku infolehe väljaandmine (korda aastas)	2	4
Halduskorralduse tase		rahuldav	hea
Avaliku teenuse kvaliteet (KHS poolt 1999.a. läbiviidud sotsioloogilise uuringute põhjal)	Alushariduse tase	hea	hea
	Üldhariharidus tase	hea	hea
	Seltsielu tase	hea	hea
	Avahoolduse tase	rahuldav	hea
	Tervishoiu tase	rahuldav	hea

EELISARENDATAVAD VALDKONNAD

Turism

Kassari on turistidele atraktiivne piirkond. Eelkõige tuleks arendada keskkonnasõbralikku aktiivturismi. Turismi arendamise eelduseks on oluline piisava info olemasolu, turismiobjektide kättesaadavus, turismiteenuste (transport, majutus, toitlustamine, tegevused aktiivseks puhkuseks jne) kvaliteet, turvalisus. Osaliselt on need eeldused Kassaris täidetud: on olemas heas korras teedevõrk, piisavalt majutusettevõtteid, avaldatud trükised infoga turismiobjektide kohta jne. Turismi arendamiseks oleks vaja teha järgmist:

1. Kultuurimälestiste inventariseerimine, kaitse, majandamine. Praegu puudub täielik ülevaade vaatamisväärsustest, mõned on väga halvas seisukorras, praegused haldajad ei ole huvitatud või ei oma piisavat teavet/oskusi nende haldamiseks.

2. Info- ja reklaamtahvlite paigaldamine. Käesolevalt on valminud ja paigaldamisel üle Hiiumaa ühtsed vaatamisväärsustele suunavad pruunivärvilised viidad. Paigaldatakse samuti Kassari saarele kummalegi sissesõidule Kassari loodusväärtusi tutvustavad infotahvlid. Samas puuduvad turismikorraldust (telkimine, suplemine, prügikonteinerite asukohad jms) reguleerivad infotahvlid. Peetakse vajalikuks need paigutada Sääretirpi ja Piibuninasse.
3. Turvalisus. Saarel puudub korrakaitse ja kaitseala järelevalve. Vaja oleks üldise korrakaitse ja kaitseala järelevalve rakendamine vähemalt suveperioodil. Peetakse vajalikuks supluskohta staatuse taotlemist ametlikult määratud rannas ja vastavate vetelpäästenõuete täitmist.
4. Keskkonnateadlikkuse propageerimine. Loodusõppe- ja matkaradade tähistamine. Organiseeritud prügimajandus telkimiskohtades, randades, turismiobjektide juures.
5. Meretranspordi arendamine. Taastada Orjaku sadamast Hiiumaa-Saaremaa vaheline transport ning leida võimalusi transpordiks mandrile. Arendada Orjaku sadamat turismisadamana.
6. Jalgrattatee rajamine ja jalgrattalaenus.
7. Kohalikud turismipaketid. Saare turismiala ettevõtjate ühise töö tulemusena töötatakse välja ühised turismiteenuste paketid ja kavatakse rakendada nende ühine reklaami ja müügi korraldus.
8. Hiiumaa lastelaager Kassaris. Taastada lastelaagri töö nii Hiiumaa kui ka mandri laste suve veetmise võimalusena.
9. Turismiga seotud tootmine. Toetada Kassari omaste suveniiride tootjaid. Algatada Suveturu projekt suveelanike ja turistide varustamiseks toiduainetega. Luua väiketootmise saaduste töötlemiseks Euroopa Liidu nõuetele vastav köök ja labor ("Moosikoja" projekt).

Põllumajandus ja kalandus

Põllumajandus on peamine majandusharu Kassari saarel. Kokku on ca 90 majapidamist, millest tootmistalused (toodavad rohkem kui endal vaja) on 26, ülejäänud toodavad põhiliselt enda vajadusteks. Sõltumata kohalikest vajadustest on kümme talu tootmistalu. Põllumajanduslikke suuretegevusi saarel ei ole. Kassari suveelanike ja siin viibivate turistide toitlustamiseks vajatakse oluliselt rohkem toiduaineid kui kohaliku taluniku toodavad. Seega on kohalikuks tootmiseks olemas arvestatav turureserv. Traditsiooniline põllumajandus (piimatootmine) Hiiumaa tingimustes end ei õigusta. Kassari saare eripäraks on aiandus ja aiandussaaduste tootmine. Tegeletakse ka alternatiivsete põllumajandusvaldkondadega: karusnahaküülikute, seente jmt. kasvatamine. Samuti tuleks tõsta karjatavate loomade arvukust rannaalade ja karjamaade hooldamiseks.

Kalanduse ja kalurite osakaal saare üldises majanduses ja tööhõives on tagasihoidlik. Hiiumaa valitsuse hinnangutel piisaks Kassari ühest täikohaga kutselise kaluri töökohast, kes täielikult elatuks ainult kalapüügist. Praegu on Kassari saarel 6 kutselist kalurit: Kuna kaluri elukutse ei võimalda elatumist, tegelevad kõik kalurid ka teistes majandusharudes, eeskätt põllumajanduses. Kassaris on 35 harrastuskalurit, kelle arv puhkuste perioodil oluliselt suureneb. Kord aastas – kudemishooajal on piiramatud võimalused õngitsejatele, kes turistidena tõstavad oluliselt ka majutuse vajadust nimetatud perioodidel.

Selle valdkonna arendamiseks on vaja:

1. Loodussõbraliku ja hea põllumajandustava alane koolitus ja õpe finantstoetuste taotlemiseks väiketootjatele.
2. Raamatupidamis- ja finantsteenuste pakkumine väikeettevõtetele.
3. Algatada Suveturu projekt suveelanike ja turistide varustamiseks toiduainetega.
4. Kohalike tootjate saaduste töötlemiseks väiketööstuste asutamine ("Moosikoda", "valge liha" tapapunkt, kalatööstus).

5. Kassari sobiva väiketootmise (loomakasvatus rannalade hooldamiseks, ravimtaimede kasvatus, turismitooted jms) toetamine ja propageerimine.
6. Väiketootjate ühinemine ülehiiumaaliste, üle-eestiliste ja rahvusvaheliste projektide ja koostöövõrkudega.
7. Orjaku sadama arendamine kalasadamana.
8. Kalavarude taastamine. Hõlmab nii koelmute taastamist, kalamaimude kasvatamist kui ka kalavarude hävitajate – kormoranide ja hüljeste- arvukuse piiramist.
9. Rannakaluri elulaadi säilitamine. Kompensatsiooni maksmine. Naabrivalve projekt paatide ja võrkude kaitseks.

Keskkonnakaitse

Kõrgendatud tähelepanu keskkonnakaitsele Kassaris tingib asumine Käina lahe Kassari maastikukaitsealal. See tähendab nii loodussõbraliku tootmise ja eluviisi propageerimist kui ka suunatud keskkonnakaitseliste projektide elluviimist:

1. Säästliku arengu kava koostamine.
2. Jäätmekäitluskava väljatöötamine Käina vallas.
3. Ühtse prügiveosüsteemi loomine, konteinerite paigaldamine eri liiki prügi kogumiseks.
4. Inimeste teadlikkuse tõstmine. Teadvustada jäätmete sorteerimise ja ohtlike jäätmete kogumise vajalikkus.
5. Keskkonnadistsipliinide süvaõpe gümnaasiumis, kutsekoolis ja vabahariduses. Vabatahtliku tegevuse propageerimine keskkonnakaitseks.
6. Loodushoidliku turismi arendamine. Linnuvaatlused, loodusõppe- ja matkarajad. Loodushoidu propageeriva info levitamine turistidele (infotahvlid, trükised jne).
7. Korrakaitse ja kaitseala järelvalve.
8. Loomakasvatuse toetamine rannaniitude ja karjamaade hooldamiseks.
9. Kalavarude taastamine. Hõlmab nii koelmute taastamist, kalamaimude kasvatamist kui ka kalavarude hävitajate – kormoranide ja hüljeste arvukuse piiramist.

Haridus

Kassari 13 st eelkooliealisest lapsest käib Käina lasteaias 9. Käina vallas on üks kool – Käina Gümnaasium, kus õpib 359 põhikooli last ja 64. keskkooli last, neist Kassarist vastavalt 43 ja 7 Osa õpilastest, kes konkursiga jäävad Käina Gümnaasiumist välja, käivad Kärkla Keskkoolis. Peale selle õpib kutsekoolides ca' 20 õpilast.

Käina Gümnaasiumi treeningutel ning huvialaringides käimine sõltub bussiaegadest ja on seega piiratud. Huvihariduse ja –tegevusega tegelevad Kassari 6 last ka Käina Kaunite Kunstide Koolis. Probleemiks on ringide tasu, mida enamik vanematest ei ole võimelised korrapäraselt tasuma, samuti halb bussitühendus Käinaga.

Täiskasvanute huvihariduse korraldamine on lahendatud haridusseltsi eestvedamisel, sealhulgas suures osas oma maja baasil. Hariduse arendamisel Kassaris on eelkõige võimalused lastele ja täiskasvanutele pakutava huvi- ning täiendhariduse osas:

1. Huvihariduse pakkumine KHS ruumes. See parandaks huvihariduse kättesaadavust – on osalejatele oluliselt lähemal kui Käina. Selle eelduseks on seltsimaja ruumide renoveerimine ja kaasaegse sisseseade muretsemine.
2. Täiskasvanute huvi- ja täiendkoolituse tõhustamine. Eelkõige on vaja pakkuda koolitust väiketootjatele, kellel pole võimalik kodust kaugel koolitustel käia, erinevates valdkondades (loodussõbralik tootmine, keskkonnakaitse, ettevõtlus jms).
3. Keskkonnadistsipliinide süvaõpe gümnaasiumis, kutsekoolis ja avatud hariduses. Kassari saarel kui maastikukaitsealal elavate inimeste teadlikkuse tõstmine keskkonnakaitse küsimustes, hoolivuse suurendamine oma kodukoha suhtes.
4. Hariduse tähtsuse teadvustamine, info kogumine koolikohustuse mittetäitmisest ning kooliprobleemidest, alternatiivsete õppimisviiside toetamine (koduõpe, kaugõpe jms),

nõustamisteenuse pakkumine. Tagada võimalus kõigil soovijatel oma valla gümnaasiumis õppida. Stipendiumite maksmine Lepa Anna fondist.

5. Õppekavades enesearenduse ja toimetulekuteadmiste suurendamine fakultatiivõppe raames.
6. Kooli kujundamine elukestva õppe keskuseks. Koolituste korraldamine ja koostöö üldhariduskooli ja kutsekooli ning KHS vahel.

Sport ja vaba aeg

Vaba aja organiseeritud ja sisukaks veetmiseks on Kassari võimalusi vähe, eriti noortel. Halva bussiühenduse ja perekondade kehvale rahaliste võimaluste tõttu ei saa noored piisavalt osaleda Käina Kaunite Kunstide Kooli ja Käina Gümnaasiumi huviala- ja sporditegevusest. Kassari mõisas asuv spordiväljak on halvas korras ja seal on algatatud kämpingmajade ala detailplaneering. Saare keskpunktina oleks see ideaalne koht spordi- ja vabaaja keskuse loomiseks. Saarel tegutseb MTÜ Kassari Ratsamatkad, kus käib ratsatreeningutel 9 Kassari last, kes on 2002.a. toonud Vabariigi tiitlivõistlustelt 11 medalit.

Vajalikud tegevused:

1. Mõisa piirkonnas asuva munitsipaalmaa säilitamine valla sotsiaalmaana ning sinna spordiväljaku taastamine. Spordiväljakute loomine ka kahes teises saare piirkonnas – Orjakus ja Esikülas.
2. Tegevuse algatamine internetiühenduse parendamiseks Kassari saarel. AIP loomine Mõisa piirkonda.
3. Ruumide leidmine noortemaja asutamiseks.
4. Huvihariduse pakkumine KHS ruumes. See parandaks huvihariduse kättesaadavust – on osalejatele oluliselt lähemal kui Käina. Selle eelduseks on seltsimaja ruumide renoveerimine ja kaasaegse sisseseade muretsemine.
5. Laste kooliväline tegevus keskkonnakaitses
6. Ratsaspordi rajatiste arendamine
7. Kassari lastelaagri taasavamine

Infrastruktuur ning halduskorraldus

Infrastruktuuri arendamise lähtekohaks on Kassari kui loodustsäästev elu- ja tootmispiirkond ning keskkonnasõbralik aktiivturismi piirkond. Selleks tuleb arendada kaasaegset tehnilist ning sotsiaalset infrastruktuuri ning seeläbi luua tingimused traditsioonilise elulaadi säilimiseks. Selleks:

1. Kassari tunnistamine terviklikult miljöopiirkonnaks. See tähendab traditsioonilise elulaadi tunnustamist (väiketootjad, rannakalurid, turismiteenuste pakkujad) ning toetamist (toetused ning kompensatsioonid tegevuse jätkamiseks, koolitused).
2. Saare elulaadile vastava säästva arengukava koostamine. See hõlmab nii loodusressursside tarbimist (maa, vesi jm), jäätmekäitlust (jäätmekäitluskava väljatöötamine), loodustsäästvat tootmist-teenindust (põllumajandus, kalandus, turism) ning ehituspoliitikat (ehituskeeluvööndite määramine).
3. Sideteenuste parendamine: telefoniside digitaliseerimine, mobiilside võimsuse suurendamine, AIP loomine, GIS andmebaasi loomine Päästeteenistusele.
4. Turvalise keskkonna loomine: naabrivalve süsteemi loomine, korrakaitse ja kaitseala järelvalve, vetelpääste.
5. Teedevõrgu parendamine: avaliku kasutusega teede määramine, kruusateede vähendamine, Orjaku sadama arendamine reisisadamana, ühenduse taastamine Saaremaaga.
6. Ühiskondliku aktiivsuse tõstmine eesmärgiga väärtustada iga inimese osa saavutustes. Selle saavutamiseks algatada osavalla loomine haldusreformi käigus. Poliitilise aktiivsuse suurendamiseks organiseerida valimisjaoskonna avamine kohapeal, e-valitsusele üleminekut, Käina valla külavanemate kogu algatamist, ühistegevuse populariseerimist ning selleteemalist koolitust.

Kindlasti palume vastata nendele küsimustele.

1.Mitme aasta tagant on optimaalne sisse viia täiendused/ettepanekud arengukavasse?

2.Kes otsustab arengukavasse viidavate täienduste/paranduste vajalikkuse üle? (Näiteks: küla-või piirkonna koosolek, külavanem, arengukava koostajate toimkond jne).

3.Mis vajab Kassari saarel investeeringuid? Reasta tähtsuse järjekorras, kus nr.1 on Teie jaoks kõige tähtsam.

1.....

6.....

2.....

7.....

3.....

8.....

4.....

9.....

5.....

10.....

KASSARI ARENGUKAVA ETTEPANEKUTE LEHT

Nimi/nimed.....

.....

Talu nimi.....

Kontaktandmed:

.....

.....

Allkiri/allkirjad:

.....

Kuupäev:.....

Minu poolt kirja pandu on: (palun märkige rist ruutu)

☐

Arvamus

☐

Seisukoht

☐

Täiendus või parandusettepanek koos põhjendusega

☐

Kommentaar

☐

Minu hea kogemus

Täname Teid aja ja tähelepanu eest!

Arengukava koostajate toimkond.

Ajalehe on välja andnud Kassari Hariduselts
Kontakttelefon 97-222
Ilmub kaks korda aastas